

pular: «qui cavallo alieno cavalgar --- peite las *anguieras*» en un doc. del S. XII; també a Aragó: *anguera*, *enguera* «lo que pagaba el prendador al prendado como indemnización por la pérdida del aprovechamiento de la bestia prendada» en els furs de Saragossa de la fi del S. XII (Ramos, *Hom. MzPi.* III, 239) i en altres textos forals aragonesos (Tilander, p. 375).³

Per tot això cal donar la raó a Am. Castro (*RFE* v, 29-30) quan deriva el cast. *angarillas* d'aquesta família lèxica, majorment vist que *angariae* s'aplicava també a la sella de cavall que havien de portar posada, com a símbol d'ignomínia, els reus de certs delictes greus, en virtut d'un antic costum germànic, que amb aquest nom es documenta en una escr. lorenese de primers del S. XIII (nom que aplicat a uns arreus pogué persistir abolit el costum; veg. *ALISCARA*). D'ací sortiria així mateix el port. *angarela*, amb sababr. *angariellas*, en el sentit de «tablas laterales del carro» (i bc. *angareilak*).

Molts detalls referents al cat. *arguenells* i variants, es podran deixar sense precisió rigorosa. En tot cas el gran fet ha de ser que *arganells* en el sentit del cast. *angarillas* pot sortir paral·lelament d'un *angarells*, alhora per metàtesi i sota la guia de *argue* ~ *arguenell* 'instrument d'hissar, de traslladar, mesurar', etc. També es poden deixar en suspens molts detalls referents a les formes regressives cast. antiq. *árganas*, *árguinás*, cat. *àrguens* 'arguenells', gascó *aryes*, *arzes*⁴ id. (cf. l'*orgines* de *RMa.*), gall. ant. *árgaans*, per als quals es pot veure mentrestant les notes 4-7 de l'article *angarillas* del DCEC (i les adds. del DECH).

En les formes com *argadells* podrà haver-hi encara bastant d'explicable secundàriament i per tals vies. En això cal tenir en compte espt. l'alt-aranès *ardéges* (*ardéges*), donat el triple caràcter arcaic de la zona on s'usa (tots els pobles de Viella cap amunt), de l'estructura del mot (metàtesi d'un primitiu esdrúixol *àrguedes) i de l'objecte mateix: gran bastida en forma de W majúscula, amb dos braços laterals amples que, en estrenye's, tibats amb sogues, subjecten fortament grans quantitats d'herba o llenya.⁵ *Argadells* es diu a les Borges Blanques i a Calaceit (*BDLC* VI, 36; XII, 277), és com ho sento a Portell de Morella (*argadéls* per dur aigua de la font, a bast d'animal, 1961), *azgradéls* a Torrebesses (1935): «són semblants als *àrgans* y se'n diferencien en què cada panera està partida en dues, de modo que formen quatre dipòsits o cistells, que serveixen per col·locar en cada partió un cantí gran» (Priorat, JBru, en Aràbia, *MiscFolk.*, p. 153); *CostCatMancom.* II; també a Pallars i Andorra (Rialb, la Maçana, Arinsal, «traggerät (art korb)», «holztafelgestell», Krüger, *BDC* XXIII, 115, 121, i alt-arag. *argaderas* a Gistaín i Bielsa 'arguenells (sàries de vímet)' però *algaderas* a Plan, al costat dels quals es manté encara una forma primitiva com l'aranesa, *argádos*.⁶

El cas és que tot això recorda tant el gr. ant. *ἐργάτης*, ll. i b. ll. *ergāta*, ll. tardà *argata* (amb glossa ags., *CGL* v, 268.30), neogrec *argátis*, espècie de 'cabrestant' (Hepitès, Schuchardt),⁷ que no és de creu-

re que aquest hellenisme del llatí vulgar no hagi tingut també una participació considerable en el nus lèxic que acabem d'estudiar, i que no vagi contribuir també la influència d'*argadells* i del tipus ARGATAS a la consolidació del canvi de *angarells* en *arganells*.

DERIV.: *Argassons* (Vic); per als altres veg. supra.

1 Cf. a la p. 93b *harza* «pera, torques, torcular»; Schiaparelli a les *rettifiche* ho confronta amb l'article *kurz* de Freytag. — 2 Per al pas d'aquesta família a llengüatges cèltics i germànics, veg. Jud, *ZRPb.* XXXVIII, 39. — 3 Cf. Baist, *ZRPb.* VII, 115ss.; Spitzer, *RFE* x, 168-9n., i article *enguera DAcEsp.*; formes basques d'origen romànic, Schuchardt, *BhZRPb.* VI, 19 (*angaila*, *angareilak* per al *DEtimVco.* de Tovar). De més a més, d'això deriva el verb salm. *enguarar* «trabajar con exceso; ahorrar, escatimar; tejer», Sierra de Francia *enguerado* «gastado, sucio» (Lamano); arag. i nav. *enguarar* 'estrenar' i a la Rioja «dar que hacer, molestar» (*DAcEsp.*), que és el que es deu haver d'entendre en l'*enguarar* del *Forum Judicum* sinònim de «manejar malament» i del ll. «male tractare» (que no va entendre bé Cuervo, *Obr. Inéd.*, 74). — 4 La ž (~y) gascona sigui per evolució fon. d'*árgyas < *árgēas* < *árganas*, sigui per contaminació d'*alforges*: encreuament justificable pel fet que les *arges* precisament s'aparten de les *ardegues* i altres objectes semblants per llur aproximació a unes *alforges*, gascó *hroudyes*. — 5 No és prou exacta la descripció que en dono, comparant amb *arzes*, en el meu *VocAr.* (pp. 7b, 10a). Tinc a la vista una fotografia que en vaig fer a Arties el 1932, ja publicada la meua tesi. En tot cas no hi ha res de «cúbic» a les *ardegues* ni són el tipus amb recipients comparables a sàries, coves o alforges (com *arzes*). — 6 Casacuberta, *BDC* XXIV, en va veure encara alguns a Bielsa. Kuhn (*ZRPb.* LV, 592) només a Ainet de Guara 'cove per dur fems'; mentre que troba *argaderas* id. a Ainet, Bolea i (com a «zweiteltiger Korb») a Torla, i amb altres lleus variants a Linàs, Fiscal i Loarre. — 7 D'ARGATA ve també el nap. *argata* 'torn, cabrestant' («Winde, Spill») i altres formes italianes i balcàniques estudiades per ell, *ZRPb.* xv, 91; logud. *árgada* 'bregadora de cànem' (MLWagner, *ASNSL* CXXXV, 107). Ant. Hepitès, *Léxikon Helleno-gállikon*, defineix el grec mod. vulgar *ἀργάτης* («koinòs») com a terme nàutic, «kátheton, exéliktron peristropheónon diá skytalón ē atmoú» i 'per tal d'hissar l'àncora en les embarcacions'.

Arguilando, *arguinaldo*, 'estrenes o cançó de Nadal', val., V. DCEC (*aguinaldo*)

ARGÜIR, pres del ll. *argüere* id. □ 1.ª doc.: Llull.

De més a més en dona *AlcM* un parell de cites literàries en el S. XIV. El mallorquí Jaume d'Olesa, l'any 1483, resumeix el seu cant IV de l'Encarnació dient que «*argüeix* Déu no poder-se fer home / e après, soltant, mostre ésser possible», *JMBover, Bi-EscrBal.* II, 12. Carles Ros, l'any 1736, proposa com